

Mary.

Beleg ha skolaer.

Foér Veriadeg

Bet embannet e 1895, hag e 1932, gand Dihunamb.

Heuliet eo bet doare-skriva an embannadur-ze.

Mad e vefe deoh prena Geriadur Mériadeg Herriou “Dictionnaire vannetais“ Breton-Français, Français-Breton“ digand Emgleo Breiz.

En Eutru Mary

En Eutru Jean Marie Mary e zo bet gañnet é Kergouillard Karnag, er pemp arnuigent a viz imbrill 1858.

Pep bro, e larér, e laka hé merch ar hé zud. Hama, dré lannegi Karnag é vè guélet kartélieu rehiér degaset a bèl ha plantet én ou saù, a nerh en divréh, èl gué, a rankadeu. Na tud kriù e zo. Met maget guéharal ér vro-men ! Nen dé ket ur soéh mar kavér hoah tud kriù enni.

Tostoh d'er mor, doh kér Lejenéz, taulet mé d'ur péhig a labour e hrér anehou *Kroéz en Tennad*. Amen, ér blé 1795, é tichennas ul loden ag en armé tolpet én Angletér get Fransizion forbañnet a pe vennezant donet de vougein en Dispeah ha de lakat urh ér vro. Ketan tra e hrezant, kleuet un overen laret ar en treah aveit inéan er heh Loeiz XVII. En Eutru Hercé, eskob Dol, e laras en overen-sé : er mén autér e oè pozet ar ur bank, bet goarnet pèl amzér ; ha devéhatoh, ardro er blé 1840, ur groéz e zo bet saùet ar en tachad én inour d'en dud lakeit d'er marù. En hani hé groas seùel e voé un dén a Garnag, ur beleg hanùet eùé Mary, iondr d'enhani ma konzamb anehou, bet kuré é Sant-Padern, ha person é Santéz-Hélen.

Mar fal d'oh gout petra e vo un dé benak bugalé anaùet genoh, klasket pe sord spered e oè en ou zud koh. Er goed ne hel ket laret geu ; ha diar ur rumad tud lan a fé é saù liésan bugalé léal ha gredus.

Huéh a vugalé e zo bet é ti Mary a Gergouillard : tri pautr ha tèr merh. Deu ag er bautred en des um hroeit béléan, en ter merh é ias de léafinézed. Er hohan ag er vanden e oè en hani e zo deit de vout en T. Michel, kabechin. Hennen, a getan, e oè un tammig disolit, ér skol, hag un dé, en ur arriù ér gér, en um lakas de glem ag en tauleu guialen en doè bet get er trèr. — Ha ! emé er vam, pegement ah es bet a dauleu bah ! — Tri, ha ré start hoah. — Gorto nezé, emé-hi. — Hag é skrap er rivlen e oè get er pautr én é zorn, hag é tor ar é vizied tri taul aral, startoh aveit ré er frèr. — Dalh chonj : elsé é vo sel guéh ma tei dis divarohein. Tro erbet mui ne glemmas er skolaer : disket en doè éh es ur lézen hag é ma ret plegein. Pe vehè ol er mammeu él hani en T. Michel ne vehè ér bed-men meit bugalé sentus.

Jean Marie e ias eùé de skol er *frèred* ; met ne larér ket é vehé bet foetet ha gourdrouzet dé erbet. Karet bras e oè get er frer Trazéas e laré mil vad anehon : ur hroèdur ken degor a spered ker goubéet d'er studi, hag e ouïé é gatechim.

Goudézé é voé lakeit ar er latin get, en Eutru Koriton. Dré forh hastein ha fourchein, en um gavas é stad, é korv deu vlé, de vonet de Santéz-Anna ha d'obér inour d'er hentélieu en doè reseuet : tâlein e hré doh er ré getan.

A ziar nezé en um ziskoè déjà kriù mat a gorv. Ur bam e vezè er guélet é hoari er *boxe* get é gansort er Vu a Vaden... ha kleuet en tauleu. Aveit en boari skaseu pé branelleu, nen doè ket é bar : pe dostè d'en éneberion, ne vezè guélet meit tud é téhein pé é torimellat.

Hoari hamb fallanté, kredet mat, met danjerus elkent, ha pel zo dihuennet.

Kentéh achiù é filozofi éh as d'er hloérdis bras hamb marhatat hag, éno, en um ziskoas el érauk, un dén a skuir vat aveit ol é gansorted : perpet gredus, perpet joius ha karantéus.

E tonet er méz ag er Séminér é treménas ur pennad é ti en eutru Martin ag en Alré eit obér skol d'er bautred. Met d'er hourz-sé, én arben a lézenneu Combes, é voé skarhet er Jézuisted er méz ag ur skolaj bras e bieuent ér gér a Reims ; hag, eit miret ne vezè cherret en ti, é houlennezant get en eskob a Uéned kas duhont un nebed béléan iouank ha dijab. Elsé éh as de Reims en duchentil Mary, Penùen, Rivalain, Trouher ha réral.

Deit de vout kelenour hag eùéhour, en eutru Mary e hré get er vugalé er péh e garé, ha deusto dehé bout lausk un draig benak ér vro-sen a Champagn, é té de ben a ou lakat de ziskein propik mat. Unan neoah e oé én é vanden ha ne oè ket tu de dennein ur vad a é gorv : ne vennè obér nitra, nitra. Konz e hrèt ag en dakor d'é dud. En Eutru Mary e lar

d'er broëdur : « Mar kares labourat pearzek dé doh-tu, me rei konjé d'is en dé arlerh ». « Ia, emé en aral ». Hag é labouras, hag é hounias é hobr ; gouni e hras eùé un dra benak aral : goust aveit er studi ; hag é tas de vout ur skolaér adrès.

Tiùart hag import el mah oë en eutru Mary, Champeniz e sellé dohtou guéhavé get ur minhoarh, met ne larent gir : ne vehé ket bet 'pèl aveit ou lakat én ou léh. Chèrabl e vezè ataù, met, pe sellé du... spontus. En eskob e houlennas getou um soursi ag er soudarded kristén e oë é kér. A volanté vat perpet. Hag é vezè bamdè é vonet a dal é skolaerion de gavet é Vrezélerion : Deit mat get en ol, barrek de zihuen ur ré él er réral. Deùèhatob rénouer er skolaj e skriùè d'en eutru Fresneau, sénator : Trugèré hun es de laret d'en eutru Mary : en dén-sé e zo mat de gement karg e zo.

Ret dehou a gauz d'iehed donet endro de Uéned, é voè lakeit de vout kuré én Ardeuen, léh ma chomas tri blé get en eutru Klanch, arlerh é Plunered, léh mei chomet hetag é varù.

Ketan tra e hras eh arriù é Plunered, e voé seùel pé ataù neùéein er pratikeu a zévosion : Kongrégasion er Uerhéz, kommunion er hetan gunér ag er miz, brediah er Fé ha hoah.

En dra-men e oé aveit er gristenion gredusan, deli dehé bout skuir er barréz abéh pé monet d'er houvand. Met ne ankoéhè sord tud erbet, na oed erbet, na stad erbet.

Aveit er bautred iouank en en doé bouleu de houri ha butum, hag avizeu mat.

Get er vugalé éh oé hemb par aveit ou derhel ha diskein ou hatechim dehé.

Un dé benak, é Kaudan, pad ur retred konfirmasion, get naù hant a vugalé, ur hansord dehon lakeit de ouarn er gren bautred, e gasas de laret dehon ne hellé mui donet de ben a é dud hag éh oé mal donet d'er sekour. Arriù ar er léh, en eutru Mary e lar d'er vugalé e fal dehon gout più anehè en devehè skopet ihuélan hag é hrezè ur prim d'er guellan. Ha chetu lorh get er grenarded hag intampi ha hoarhereh. Un herrad. arlerh éh oent sentus èl deved, prest kaer de gleuet ur predeg, diarben er prim e vo reit ér bed aral d'en dud a volanté vat.

Chonj en doè ag, en dud klan. Ne oét ket hemb anaùet er blenùédeu e gavér stankan ér vro hag er remedeu guellan. Raksé médesinour erbet tro ha tro n'en doè kement a ostizion.

Gouiek mat e oè hoah a fed er lézenneu. Pe veze ur proséz é troein, éh èt guéhavé de gavet er mestr-skol de houlen ali ; hag er mestr-skol-sé péet neoah get er Républik, e lar é liésan : Kerhet kentoh de houlen get en eutru Mary : ne gavèet ket guel d'hou tifariein.

Dén e 'oè de ziboéniéin en ol, é pep kiz. Un dé, en um gavé é Landevan é sekour doh un tan-goal. Ha chetu ur voéz é krial forh d'hé buhé dré mah oé chomet hé chistr' ér hav. Oeit en eutru Mary ha plantet én ti, staget ér varrik hag hé degaset getou beta kreiz er lér. Un donn e oè, pé kentoh un donnad ne oè ket bet hoah boulhet.

Nen det ket elkent de gredein nen doè en eutru Mary nameit amied vat ér vro. Liès é ma bet ret dehon brezélekat doh tud fal pé sot. Én Ardeuen éh arriùas un dé en ur penhér distro léh mah oè korol, èl bep sut, étre pautred ha nerhed. Chetu ean é kemér un tam papér ha, dré bep diù huéh, éh obér n'oun pé sord mercheu, « Gorteit, emé ean, éh onn é tennein .hou patrom : braseit e vo er skeden ha diskoeit ar er blasen ». — « Pas elkent ! pas elkent ! » Hag ind huit : ne voent mtui guélet éno nag er sul-sé nag er sulieu arlerh.

Un dén a Blunered, hag ean goal glan, e glaské'hoah chikanal ha negennein betag en termén devéhan. El m'en doè groeit guéharal un tamig studi, en eutru Mary e houlen getou mar en doé hoah chonj petra oé degoèhet get Matuzalem ha Nabukodonozor. — O ! Marù é en dud-sé guerso, emé ean. — Hag Aleksandr, Kézar, Karl magn, rah er rouéed karteu. — O ! Marù int eùé. Hama ! me héh, dén, ben er suhun-men-za, é vo laret kement aral ahanons, rak marù e vi. Chonj mat én dra-zé, ha kenevo.— En dé arlerh en hani klan e gasas de glah er huré.: ne oè ket aheurtet hag é fallé déhou reseu é Sakremanteu.

Predeg er huré ne oè ket bet kalz a dra ; met é voèh, é sel hembkin e droè un dén. Er loñned brutal endeun e santé en nerh-sé hag e blegè. Un dé, ma tremenè dré benhér Kenven, tost de Santéz-Anna, é voé taget get un diaul a gi, falloh eit ur blei. Hemb eun erbet, er huré e blant é sel é kreiz é zeulagad hag e gerh aben dehon. Hag el ton de gilein én un hronal, de gilein ataù, en ur skrignal é zent, ha d'en um voutein én é loj hemb mui trouz erbet. - En dé arlerh é tas er mestr d'er vorh hag é laras éh oè bet kavet er hi kleuet én é loj : marùet get en eun !

É vignoned karetan, er ré tostan d'é galon er bautredigeu ag er barréz e ié d'er skol a veleg. Pad er vakans, ha d'en déieu konjé, n'en doè kin chonj meit a ou hemér getou, pèl doh kansorted fal zesauet, ou has getou de valé, de besketat, de huélet treu kaer er vro, en ur laret pop sord istoérieu ha bourdeu, treu d'obér deverrans pé de stumein spered ur pautr iouank. Ha nen dé guir, Josset ? Ha nen dé guir, Guingo ? Na Piér Bréjent e ziské latin get en eutru Mary hemb gouiet er galleg : troeit e vezé er girieu brehonek e latin hemb trémén' dré livreu Quichérat. Na Pier Jouanno, kollet é dud dehon kent achiù é studi, hag en doé kavet é ti en eutru Mary lojeris, pansion ha sekour de gas é studi bet er pen : goahan, zo, merùel e hras kent bout beleget. — N'em es konzet meit a vugalé Plunered ; met en eutru Mary e oé anaùet mat get en

ol skolaerion a Santéz-Anna. Monet e hré taul ha taul de govésat d'er Hovand, hag en ol dudigeu e ié get leuiné de glah ou zam kentél hag en asolven arlerh.

Kaer gout éh oè un dudi aveit en eutru Mary reseu doh é daul é gansorted bélean (hañni ne reseuè kement a dud eldou). Monet e hré eùé d'ou guélet, drest pep tra pe vezé, d'obér a gas sekour, a bredeg, a labourat doh ur mision. En amzér-sé ne oè ket hoah misionerion a vichér, ré hanùet get en eskob, met en eutru Mary e oè misionér anehou é unan ha n'en des ket kalz a barrézieu én eskopti e zo chomet hemb kleuet é voéh. Un ami mat en doè é kosté Bourdel e fallé dehou pep plé ma vehé deit d'um ziskoein d'é dud ha de gonz. dohté : perpet é vezé karget en iliz. Personed aral ag er vro-sé e glaské en tennein eùé geté, met mal é oè dehon dihoal : éh oè er hlenued é tostat.

En eutru Mary ne oè ket eit biùein ker pel él m'hou pehè laret. Ré griù e oé. Eitou bout kalet dohtou é unan, bout tampus mat ha stréh ar en débren hag en ived, kousket de noz ar er blancheriz, atau é té kriùoh pé kriù. Er blé 1895, en um gavas goal-uzet d'er ber anal ha d'er peus, ken ne vennas mougein. Un dé é voé ret dehon strimpein ér méz ag en iliz ; hag ean frarnmet é ti er marcha! en ur zegor ét soutanen, goulén get unan benak tremén er bultan ru diar boul é galon. Hañni ne gredé sentéin. Hag ean é kemér un tréant é kreiz er gleu ha doh um vroudein hemb truhé ken ne zivogedé é grohen.. O ! er martir ! e larè en dud bamet.

Touchant er médesinour e larè dehon éh oè danjér aveit é vuhé. Nen dé ket er marù e zougé, met deu dra e hré poén dchon : d'é chonj n'en doé ket labouret trahoalh, hag open en dra-sé, deu ni hag un niéz, tri endivad, e oé chomet getou de zesaù : hag é kavé getou e vezent, ar é lerh, diù uéh endivad. Ar en néz de vont devéret, obér e hras de Zoué er beden-men : « Reit. d'ain hoah, seih vlé a vuhé, ur *honjé a seih vlé*, mar dé hou volanté ». Kleuet voé er beden. D'en 26 imbrill 1895 éh oè bet groeit er marhad : d'en 26 imbrill 1902 éh acùè er honjé, get é vuhé. Pad é seih vlé deùehan dihuennet oè dohtou aberh er medésinour monet d'en retredu ha misioneu. Monet e hré elkent ha liès mat en despét d'hé hoér. En amzér-sé eùé en um lakas d'ober rimadelleu hag é skriùas Foér Vériadeg.

Mélein er labour-men nen dé ket me chonj. A gement en devo boulhet er livr n'helleint ket distag dohtou ken n'arriüeint ér pen devéban : ker fentus è1 men dé, ken dudius, ken speredus ha ker guirion. A huerse éh oè en eutru Mary akoursé doh er ronsed . É dad en devezé perpet tri pé pear jau én é varchausi ; hep plé é vezé guerhct unan eit péein pansion er skolaér é kovand Santéz-Anna. Deit de vout kuré Plunered, n'hellè ket mankein a vonet d'er foér. Borh Mériadeg e zo en hanter Pluergad. Er foér-sé e zo marsé er gohan foér ag er vro darempredet get tud a Vreih abéh hag a zianvéz. Ur péh e vezé get en eutru Mary guélet en dud-sé éh arriù, é varhatat, éh asé um dreisein, joé én ur ré, droug hag arfleu ér rénal. É1 réson, pe soñnè en *Angélu*s é lammé é dok è1 en ol hag é larè er beden get er ré e oè én dro dehou.

Ya ! met lakat en treu-sé ar er papér hag ou rimein a jauj, hennéh e oè er goahan. De noz, el liésan, é sigur filaj, é vezé er barh é klah é chonjeu hag é hirieu, é vam azéet ar ur bank étal en tan. A pe gavé un dra benak : « Mam, cheleuet. Koéhet é lehann diar é jau..

*Achapet en eutru,
« Er hèn tra é sevel e lar : G... varh ru.*

— « Me fautr keh, ne lakes ket en dra-sé atau. Trahoalh è laret : *dioul a varh du.* »

Ne oè ket é chonj ma vehè troeit é livr é galleg. Met person Guéned, guéha huennat fariadenneu er mollour, en doè staget, hemb gout d'en obérour, un droidigeh, gallek.

En eutru Mary é unan en des sekouret mat get en eutru Ernault ober en diksionér brehonek Guéned. Rah er girieu gallek merchet édan peder lettren ag en A.B.C. e zo bet troeit getou aveit en tam labour-sé.

A bendaral ne houzañùè én iliz nameit kañnenneu brehonek, ér skolieu nameit katechim brehonek. Trugéré dehou aberh en ol guir Vreihiz !

D'en dé hun es laret é varitas, diskaret d'un derhian tuem en doè cherret éh obér ardro unan klan. É chonj devéhan e voé aveit é amied : « Ne vanket ket, emé ean d'é hoér, a laret trugéré d'er ré e zeï d'em has d'em bé ha de bedein aveidonn. »

Donet e hras 128 a veléan. Kalz e skriùas n'ou doè ket gellet donet én arben ag er sul.

ARLERH EN DEULAGAD, ER BEG ZOU DEGORET

Foér Vériadeg

I

MAL É CHONJAL

Lod é parréz Pleurgad, ha lod é Plunered,
En um zalh ur foér vras get en ol anaùet, n
E Mériadeg é vé, d'en nandek a imbrill.
Met kent mah arriùou, guélet doh um zivreill
Er ré en des ronsed e fal dehè guerhein !
Eit ma teint de vout lad 'sellér ket en dispign.
E pep ti, tud ieuank e iou um gemer
Eit rein ne vlèuen four d'er jau e iri d'er foér.

*

Bastaù e saù é cours, ha kentéh 'ben d'er hreu
Ur goupén 'dan é vréh é tougou é hazeu,

Ean e ,chouk 'tal ur vuoh : dan é vedeu nerhus
E strimp ag er divronn Leah dru ha magatus

P'en des goéreit trahoalh, chetu ean é ridein
De gas é laeronsi d'é, varh eit el lardein

A pen dei Jozefin, aben tarh goleu-dé,
De glask Leah get hé seud, eiti peh un dristé !
Oll é ve, int oeit de hesk ! Kaer hé devou stardein
Hi e gallou hé foén ! Elsé 'vou pep mitin,
Ahoel épad ue miz kent eit monet d'er foér.
Erbat en des gourdrourz en tad, er vam, en hoér,
Rasta il e vou apert de seùel mitin mat,
Ha de chervi.j d'é jau el Leah dous de lipat

'Dé ket el Leah hembkin e rejoeisou kalon
Er ronsed ker kaset, er ronsed ker mignén.
Guélet Job é vonet g'ur sah aber d'er vorh.
Petra e zeí, adro. '? Diùinet. — Hum ! un dorh ?
Pas. — Klah Bara d'en dud nen dé LI afér Job
Na kas er bled naket boulanjér de bob.
Oeit é hembkin d'er vorh aveit klah un hand bren
Fit ma hellou é jau druat é birofmen.
Neoah Job, er blé-men, 'des ket a blijadur

tispign get é jan : — Bran é, met peh imur
Ma n'anaù ket en dén e yen tostat dehi,
Hé diskoarn e glud, hi um lak de hoari,
De skoein ha de drouzal, él un diaul zou taulet
Baril en ur benétér lan a zeur beniget,
Ean hé bouita alkent ; éra.uk arrin ér foér
E ma é chonj monet de gavet er sorsér.

N'anaùet ket Kristol ? Henneh zou ur pauvr fin,
Ha n'en des ket dobér ag un al d'en diskei.n,
Get eun a obér trouz ; ean e daul é voteu
Hag e hroa hemb dalé en dro ér sulérieu.
Nen dé ket get ur sain' 'dé ket get ur goupén
hroa hennen é daul ; bout e zou ar é ben
Ur hoh bonet pintek e sehiant bout bihan.
Met a pe vert Kristol, na leda.finet é ean !
Un hantér truellad kerh abarh ean e voutou,
Ha liant é lichen d'hé zurel get *Bijou*.
— Arsa ! orné é da.cl, na Lartet me ebél ;
Péh un dornad argant em bou eiton kent pèl !
Ha neoah, el Ion keh, d'é bred ne vé reit d'hon
Meit ur gazalia..d plouz hag ur vréhad melehon.
Bont e vè .get, nitra ! -- Er boulorn 'ouiou ket
,Er bonetadeu kerh en des *Bijou* lonket !
Finoh eit er boulom, guélet er golvafini,
Pe sortiér *Bijou*, é spi ar loin en ti !
N'en des ket groeit karst pas, ma tichennant d'er post
Eit pigosat er gran e goéh a zan é lost.
Met a dra sur bremen, n'en des mui nitra kin
Eit lartat el lofinéd ha rein clehé blèu fin ?
— Nen domb ket hoah ér pen a sians er bautred
E zou duah ér vechér de vagein er ronsed.
Diù bleu-ehoufr, de noz ha de vitin,
E dalv ne vern petra d'ou lakat de foèuein :
Bleu-ehoufr zou ur mantal ha nen dé ket mizus I
Met, revé ma larér, é ma tra danjerus.
A p'er rér d'er ronsed, n'ou lausket ket ér hreu
Hemb ou balé liés ; ind e goéhou forbeu.
Gout e lirér kement-sé ; eùé, ur huéh bamdé,
Meit ma vè fal amzér, 'veint kaset de valé.
Kaset veint bet er mor, ha get un dornad plouz
'Veint, gothet kov ha treid, a gaust ne veint ket Tous.
Lausket veint barh én deur, hanter gar, tal en aud
Eit distruj en tan-noz e grog én ou havaud.
Goudé un herradig, é tant éndro d'er gér,
Rak kavet ou des hoant é keméret en ér.

'Vou ket dalbéh d'en aud 'vou kaset er minour ;
Mar 'des ur pen bihan, ma 'n des ur bruch digour,
Mar dé moén é ziùhar hag é dreid pozet mat,
Mar dé ul lofinig klos ha spis a zeulegad,
Mar 'des bit el ma faut, ur vailles én é dal,
Liés é toi d'er vorh de dal ti er marchai.

'Dé ket eit klah hoarneu d'ino é vou kaset,
 Met aveit bout idiskoeit, aveit ma vou sellet,
 Eit ma larou en dud é pep léh ciré er vro,
 Penaus 'des ket é bar a zek leu tro ha tro.
 Nezé er vrud e ia penaus é Kerpined
 Eh es tud mollet bras oit desaù el
 loned ;
 Penaus en dud ieuank e zou en tu geté
 De den argant én ti. Hag aben Malardé,
 Anaùet el nia veint, na Korli na Malien
 N'ou devon de vouljal eit kavouit priedeu.
 Plahézed a bep tu e vou d'or parivi
 Eit asé diméein de Vaheu, de Gorli.

Met lauskamb a kosté ha Perrin ha Janned :
 Hun afér-ni e zou azivout er ronsed.
 D'er sul arlerh kreisté, eit tremén en amzér,
 Guélet, é kreiz er joé, é mont a gér de gér
 Pautred a vandenue. Aben pe arriùant
 Nen dé ket d'en tiér met éañ d'er hreu éh ant.
 Kentéh ar en hostiz é taulant ou lagad,
 Hag é tostant dehon eit guélet ma larta.
 Mar des ur brid ér hreu, ar é ben vou lakeit,
 Pe vou tennet él lér, ag er pen bet en treid
 E kerhou en dehorn aveit klah é sieu.
 Lod e gavou ur si, réral e gavou deu ;
 Met anfin, eit achiù, 'vou boutet de drotal.

*

A istoér marh Bastau, ha hi e talv un al,
 E larein d'oh amen ur gir mar doh koutant.
 Ur sul, kalz a bautred ag er ré digrasan
 En um gavé tolpet étaldon barh el lér.
 Dob er brid é trotas get é vestr ér rakér.
 Unan arlerh en al, kleuet ind é laret, :
 « Na braùet ur marh ru, na kaeret ur boket ! »
 Braù oè é guirioné, met, peh tra añnéus !
 N'hellér lakat nitra ar gein er maleurus !
 Eit er bihañnan sam taulet ar gein er marh,
 Ché é lost én aùél hag é ziùhar arlarh !
 — Un eah genemb, kanderù, e tarer de Vastau,
 Ma ne hes ket gellet krapein ar gein te jau,
 Un dén èl mah ous-té ? « Kaer em es bet asé,
 Biskoah ar gein me jau n'em es gellet balé. »
 « Menah rous ! 'mé Iehann, pe oen é Kamp-Chalon,
 M'es guélet a bep. sort. Guéh erbet me halon
 N'en des krénet énonn ar ur jau digampen.
 Liés ém bezé goask, met eit donet de ben
 A em bout er viktoér, azé 'oè ket a vank !
 Er peae horn ag er hamp vé ket bet kavet stank
 ('Dé ket eit um vantein), aveit meutat ul lon,
 Ur soudard èl Iehann, èl Iehann er Breton.
 Ha mar boutér é toul ur varrikad chistr huek,
 Vou ket hoah get hennen é krénein ém lavreg !..
 Ol d'ur voéh é kriér :—«Er chistr ne vankou ket ;

Met dihoal doh or marh, dihoal a vout guintet,
— « Dihoal a vout guintet ! Ho ! lausket ni hun deu ! »
Iehann zou tal é vrusk, é zorn klei ér gideu :
Houp !--chè ean arnehon !.. Stardet 'des é ziùhar
Ouin ! Ouin ! emé er jau. Kentéh aben d'en doar
Ma ret dichen a her !... achapet en eutru
Er heh tra é seùel e lar : « Garn a varh ru ! »
Nen dé ket er marh ru en des en é unan
Didronset er mod-sé er bautred digrasan.
Estroh aveit ur huéh é ma bet arriùet
Get ronsed ru pé glas, pe vezent dijoéet,
Lezel ou *havalier* ar ou lerh ar en hent
Hag hemb ankin erbet umlakat de vrechen.
Ha ma nen doh ket duah de mont ar er ronsed,
Pe ver doh ou lardein arn'he ne grapet ket.
Degoret hou lagad, rak muioh eit jarnés
Ind e vou valigant a gaust ma vent é poéz.
Marsé memb èl Iehann er *haralier* hemb par,
E vou ret d'oh dichen aveit bokein d'en doar.

*

Chetu penaus é hrér, pe larder er ronsed
Barh é Lokmariaker, é Krah, barh en Drinded,
É Belz, én Ardeuen, é Karnag, é Plarnel
Ol é riblad er mor beta porh en Intel.

...BARH EN DRINDED

||

MAL É MONET

Arriù é en dé bras, tostet e hra en ér,
Eit Bastau hag é varh de ziblas ag er gér.
Bouiteit en des é jau ; eit en devéhan guéh,
'Ma bet é kreu er seud aveit skarhein ou leah.
Erauk kemér en hent Bastau e zèbr un tam
Ha kentéh é zillad e houlén get é vam.
Un nebedig argant én é sah e lakei
Eit rein ur blank d'er peur e gavou a du klei,
Eit ma hellou én hent ivet ur chopinad,
Ha ma péiou d'é dro el ur pautr disket mat.
A pen dé prest Bastau, éh a d'en armenér;
En ur goégnel é ma er sanklen eit er foér.
Honneh zou roltet mat, n'hé des pleg fal erbet,
Ur huéh pé diù hembkin hé des bet chervijet ;
Glas ha ru ha guen é, ha ligernein e hra,
Ha liés én deùeh é lakei deulagad
Pautred ag en Auvergn de sellet doh er jau.
Ha nezé péh ur joé aveit kalon Bastau !
Er sanklen én é zorn, er brid-morch doh é vréh,

Éh a Bastau d'er hreu, kent sorti, hoah ur huéh,
E kerhou er skribel hag ur bouchonnad foen
Ar ol mambreu el lon, ag el lost bet er pen.
Ar é gein, tal é voui, er sanklen zou pozet
Ha dohti er retour ag er brid zou klommet ;
Klommet é teu ha stert eit forsein er marh ru
De zerhel krom é houg, de gas é ben d'un tu...,
Chetu aveit er pen, met eit en diardran
E chom labour d'obér ; heneh vou er braùan

Get eun n'er gouieheb, Jozefin vè klasket

Liés barh ér hornad, get hé hansortézed

Aveit bout kaseréz ; ha doh er boketeu
(Dalbéh er ré kaeran) vè staget seiennou.
Bastaù des goulennet diù seien get é hoér,
De vrauat lost é jau kent eit monet d'er foér.
Hag émesk er panseu en des bet chervijet
Eit kandennat el lost, er sei e zou laket.
Er ran e goéh d'en dias e zou roltet, tronset,
Tro ha tro d'er gorden sonn bras é mant klommet.
Bastau e gul deu bas hag e sel é labour....
« Mat 'en treu, emé ean » Degoret é en or.
E ma er marh ér méz... Eit laret kenevou
E hrei un dro korol ; é ben e vonjourou.
Ol en dud ag en ti ne belleint ket parrat,
Eit diskoein ou ankin, a ouilein g'ul lagad.
Ketan men dé en ol douget.d'obér kanveu,
Dén ha jau ag el lér, zou diblaset ou deu.
Er péh 'des groeit Bastau e uélér é pep kér :
Ol er bautred ieuank um aprest eit er foér.
Hag ol a vitin mat é kemérant en hent
Aveit arriù é cours de choéj léh ér blasen.
Get en henteuiér bras é ta paud a ronsed
Unan arlerh en al kent pel 'mant é kerhet.

*

Braù è guélet ul lestr a pen dè kaer er mor,
E flourein ag ur porh, é houlieu ol degor.
Braùoh é hoah paud mat, ar en henteuiér bras,
Guélet en dud ieuank é kerhet ken digras,
Étal ou lon karet é vont de Vériadeg ;
Hañni er mitin-sé ne gerhou strobellek.
Er gideu ,én dorn klei, én den deheu er foet,
Pedostik é neijant !... Aveldè ou ronsed

E sant 'ma er momand de ziskoein é fringal
Emant un dra benak hag é talvant un al.
Eùé, get eun a zroug, biskoah a vouchadeu
Ne gavet er ronsed é vonet d'er foériu.
Dek paz 'tré peb unan 'ma ret lezel ahoel
Ma ne fal d'oh lipat en hoarn ag ou semel.

*

Hantér hent d'en Alré, tal tavarh Lip-er-Blank
Éh arrestér perpet aveit lahein er pran.
Hañni nen dei abarh, ar en hent é chomér,
Hag ar vestréz en ti ol d'ur voéh é huchér
De zonet get lagout ha diù pé ter guéren
De rein joé d'er galon ha nerh d'er birorinen.
Peb unan é « dourné » d'er beañnan vè péiet
Hag hemb abuz pelloh, érauk é vè boutet.
Étal er Houleréz, pé Toul-er-Chignañned,
Pé doh mariné Poulben é hoariou er foet...
Mar goulennet perak, é vou és laret d'oh !
Eit m'um gampou er jau, ma seblantou guiùoh ;
E parti ag er gér, mar oé ré zijoéet,
En hirded ag en hent en des ean distañnet ;
Un taul foet 'dan é gov, é kuh, ardran er hein,
E fech dehou malis hag el lak d'um zrèsein.
Hag eit er marhatat, mar da ur foéraour,
Ur virén vat open e dalvou er minour.

*

E trézein en Alré, pen dint ar er paùér,
G'en trouz ag ou fazeu, é tasonnou rah kér.
Hag a di Malézieux pé ag el *Lion d'or*,
Ur vlouz hir ar ou hein hag ur foet doh ou zor,
Ur « sigar » én ou beg, ur bonet ar ou fen,
E tei arou arben, d'ou arrest ar en hent,
Pautred ag en Auvergn.« *Hola ! Et autrement,
Arrêtez, mon garçon ; et combien la jument ?* »
—« *Bel animal, monsieur.* »— « *Combien que ça vous vaut ?
Ça vaut pas cinq cents francs.* »— « *Cinq cents francs ?..
Hei ! me jau.* »

Neoah ol er bautred ne veint ket ker melzin.
Mar fal d'hé, koust pé koust, doh ou lon divandein,

Mar dé kir er huitaj ha mar dé skan er ialh,
Ind e gonzou dousik, é laret « hoah é talv ! »
É konz braù ér mod-sé, hag éh obér min vat,
É tér liés de ben a obér ur marhad.
Dispriz er marhadour zou marsé mat erhoalh.
Met marsé pad en dé 'vou ket kavet un al.
Iehann er *Havaliér*, pe gavas, e grogas,
Hag é laret : « Hazard ! » e huerh é jau kir bras.
Met el loñned a briz, ha nen dint ket guerhet,
Biskoah ne geméreint en hent e ia d'en dret
Beta borh Mériadeg. oll dré Santéz Anna,
Evou ret ma paseint, aveit kavouit chans vat.
Pemp blank prov e vè reit de Vam er Vretoned
Eit tennein benoh Doué ar en dud ha ronsed.

*

Neoah ret é laret : n'é ket 'cloh er Santéz
É vé dalbéh rekour. Bout e zou ur barrez,
Pel pé tost, kalz ne vern, hag e vag un eutru
Abil bras, émé ind, ha klasket a bep tu.
En nemb' en des ur jau téchet de zizanaù,
N'en des nameit sellet. - Get ur vah, en é saù,
En ur goégnel benak pé ar vord en henteu,
En um zalh er pechon é hortoz pratikeu.
Ha mar dér d'er havouit é komansou aben,
En ur dos^tat d'er jau, laret é sorbien.
Pe vou get é afér, gir erbet ne larou ;
Kaer hou pou parlandal, biskoah n'hou reskondou :
Eit ma vou mat en treu, ret é get un hanal
Diveg en *orémus* ag ur pen bet en al.
Job e zou beit é kuh de gavouit er pechon :
Mar gel derhel é jau kir bras e rei dehon.
Hemb kol momand erbet en um dap er sorsér
De lar' é *orémus*, ag ur pen bet en all
Job e zou oeit é kuh de gavouit er pecho :
Mar gel derhel é jau kir braz e rei dehon.
Hemb kol momant erbet en um dap er sorsér
Da lar' é *oremus*, èl mé ma é vechér.
Kent eit acbiù er bourd, eit obér d'er jau chom
Ur hartad 'chistr berùet get ur vouteillad *rhum*
E. daulér en é houg. - Er jan zou beziùet,
Hag en Doktor e gonz é sigur bout péiet,
Estroh eit en argand Job e béias ur huéh ;
Hag éndro 'ben d'é jau, d'er hreu e ias kentéh
Er jau ne voutj ket mui, ne voutj ket memb trahoalh !
Er *rhum* 'des labouret. Ag el lost bet en tal,
Èl é tont ag en deur, é ma glubet d'en huiz.
El lon zou ar é nerh, é vampreu e hiris,
É zigosté um glask, é zifren e voged.
Ne hel chom en é saù ha chetu ean a hed !
Tal é jau ken truhék, kleuet en inosand
É touiet g'er sorsér : ké en des d'é argand.
Hag er péh e hra hoah é vrasan dizanspoér.,
Pe dalpehé é jau !!! petra laret ér gér ?

*

Er ré 'des ket dobér a gavouit sorserion,
E arrest un tammig aveit bouitat ou lon.
A pe vou ront er jau, ar en taul de zek 'ér,
É tiblaser a her eit kemér léh ér foér ;
Hag a Santéz-Anna beta borh Mériadeg,
Ur préhésion ronsed 'huélér doh um zispleg.
Unañnigeu marsé, vou guerhet ar en hent
Met eit guélet er foér, damb fonapl d'er blasen.

EH OMB E MERIADEG ...

III

EH OMB

Eh omb é Mériadeg : Ne glasket ket ur gér
Ker bras avel Guéned hag en-deus ur paùér
Mériadeg Mériadeg zou ur vorh a ziar er mézeu :
N'hé des ostaleri, n'hé des meit tavarneu.
En iliz e zou koh : en tour n'é ket ihuél
Get mein-glas é ma groeit ; n'er guélér ket a bèl
Deusto m'en dé saùet ar griben ur mañné.
Mar det barh én iliz, a dra sur, en dristé
E hounidou kentéh hou kalon truhéus.
Guélet un iliz peur, n'é ket un dra bourus,
Er hoed a zan en doen e zou ol prénùedet
Er mein ag er paùaj e zou hantér uzet
Drè er rumadeu tud en des paset ino.
Er mein-sé en des chonj a houdé ker huerso !
Hun tadeu guéharal arn'hè 'des deuhlinet,
Ha, dré Sant Mériadeg, Doué en des davéet
Grèseu get larganté d'ou fedenneu gredus.
Aveit hou marhadeu, mar rai d'oh bout eurus,
Deuhlinet hui eùé. É léh sorti a her,
Laret ur pen patér ne vern ket pé ker ber.
Ur blank benak eit prov e chervijou goudé
D'obér un dameurans kaeroh d'en Eutru Doué
Deusto men dé distér, neoah nag a henteu,
E zisoh ér vorh-sé ! Kerklous èl ér hériéu,
'Ma toullet a bep tu ; hag hemb klah tro erbet
Hui e hellou kemér en aùél e garet.
Mar dè bihan er vorh, er foér zou er vrasan
A ol er ré um zalh ar zoar er « Morbihan. »
Loñned a sord erbet ér foér-sé ne vankou,
Ha mar dé karg hou ialh, ino hui e choéjou.

*

'Tré hent Santéz-Anna ha hani Plunered,
Doh er vri, én hent koh, er ronsed véu tolpet.
Me gonz ag er ré kaer, rak, aveit er hoh treu,
'Ben de chapél Sant-Rok vou ret klah ou léhieu.
Nen dé ket g'er ré-men é vou er bautred « mour » ;
Bout émesk leueged e vè un dizinour
Aveit Bijou ker lart, eit er marh-ru ker-braù !
Raksé pe arriùant, guélet é mont ataù
Hag er handerù Kristol hag er handerù Bastau ;
Beta ne veint ér vri ne lareint « Ho 1 me jau ».
Met en deu ganderù-men 'des kanderùed aral.
Ol é mant foèuerion ; étrézè ind um dal,
Ha koustet e goustou, bet ne veint g'ou fameill,

E talheint de vonet, e talheint d'um zivreill,
'Ben d'er vri é haleint, azé 'ma ou zachen :
Ne vér a vord er mor ma nen dér d'er boukren.

*

Ardro de unek ér, avel un taul gurén
'Ma runnet ol en dud ha ronsed ér blaser'.
Berùein e hrant Mo ; penneu tud ha lofinéd
E voutj d'un tu d'en al ; hag ol é mant keijet.
Ne larér kallz a dra, ol en dud um sellou,
En trou, e iei dousik beta ne zisohou
Pautred a Normandi pé a gosté Bourde!.
Met er hlehiér bihan e hra kleuet a bel
Er ronsed é trouzal é tont ag en Alré.
Chetu er voturieu, ha bout e zou énné
Marhadizion aleih ! Mirennet mat ou des
Barh é ti Malézieux, é ostaleri Hays !
Er chistr ag hur bro-ni 'des ind lakeit koutant,
Hag eit obér foéraj de Vériadeg é tant.
Kentéh er joé e splann ar ol faseu en dud
Hag a unan d'en al aben é neij er vrud
Penaus beta nezé mar des kousket er foér.
E teli ol en treu mont ha tarhein ém bér.
Ha ne vér ket trompet chetu ind é tichen,
Un dornad karanté, un taul tok, hag aben
Peb unan d'é afér. D'er hetan gloah lagad
Er Gaskon e houiou kavouit er ronsed vat.
Él léh mah a unan en al e iei kentéh,
Ha nezé é verùou er foér goah eit biskoeh.

*

Mar doh a vord er mor, a Garnag, a Blarnél,
A barréz Ardeuen pé hani en Intel,
Ha ne seblant genoh é ma haval er foér
Doh er mor ag hou pro a pe sant fal amzér ?
Ha ne hues hui kleuet, pe vè kriù en àùél,
A pe za en tampest ag er Gornog izél,
En donvor é kornal get un trouz blaoahus ?
Ha ne hues hui guélet houlenneu valimus
Doh um seùel a blom ken ihuél èl tiér,
Ha, goleit get er chum, é skoein doh er rehér ?
Elsé é Mériadeg kleuet al er boéhiu
Doh um seùel d'un dro a ol en tachadeu,
É léh ma um dolpér eit obér ur marhad.
Eit turel ur vrumen é kreiz en deulagad
D'er ré zou é prénein, eit kuh sieu er jau
E vou trouzet ker goeh èl er mor tal en aud.
Ha prenour ha guerhour é seùel ou divréh
E stokou ou dehorn, e skoei un taul ker séh
Ma saùou un dason a bep tu d'en dachen
Hag e gleuér a bel kerklous avel un ten.

É kreiz er safar-sé er péh zou divourus
 E zou er malloheu : rak nen dé ket nombrus
 Er ré e oér obér marhad hernb blasfémein.
 Laret vehè penaus eit seblantein bout fin
 E ma ret gout touiet en eil get égilé,
 Ha lardein er honzeu get ur malloh de Zoné.
 O met ! petra e zou ! cheleuet : *Dan, Dan, Dan !*
 E ma kreisté é son. Agent, goah eit en tan,
 Kreisté e oè skontus épad en déieu foér
 Eit en dud ha loñned. - 'Des ket hoah hir amzér,
 Ar en taul de greisté, é pep korn en dachen
 Vezè kleuet ker spis é tasonal un ten
 Hag e lakè é gouïù paud mat ag el loñned.
 Er skamp hag en hiris en des ind penfollet :
 O1 é troant d'er memb tu. En eun e gemérant
 Ou lak ol de saillal, de barti d'er mornand.
 Ha kaer e zou derhel, erbat e zou krial
 E mant ol é vrechen unan arlerh en al.
 Nitra ne hellou harz ! Er péh zou ér rakér,
 Ha tud ha kobañneu, 'vou sah-ar-vah émbér.
 Nezé émesk er goask, éstroh aveit kant kuéh
 Vou kleuet a bep tu « O men gar ! Hei, mem bréh !
 « Intron Santéz Aima, Jézuz a garanté
 « Goarnet-ni én danjér, sovet d'emb hur buhé ! »
 « Ne vou meit el lèron, épad er viohen
 Ha ne veint ket skontet. Nezé, hemb kol er pen,
 Barh él léhieu ma vou en argand é roulat,
 E pasint, en ur droein, eit obér ou fochad.
 Eit arrest er vosen... met ret é er gouiet,
 N'en des meit ur moiand : kroézein en troèdeu foet.
 Aben pen dé saùet en troèdeu foet é kroéz,
 El loñned e zousa hag um gav én ou és.
 Petra oè e lakè er vosen-sé ér foér
 Ma n' hé gouiet ket hoah, cheleuet un istoér.
 A zivout er *Beuren* é foér Mangolorian
 Em es kavet skriùet, én ul livrig bihan,
 Un dra zou soéhus bras ! - Barh é melin Bilér
 E krapas un dé foér get ur haill-melinér,
 Un eutru gusket mat aveit guélet er vro. ;
 Um blijein bras e hrè é sellet tro-ha-tro,
 A pe gleuas un drous, ur safar blaoahus
 E skoein é ziskoarn. — « Petra zou ker skontus,
 E laras ean kentéh, duhont ar en dosten ?
 O met, petra ? » — « Nitra, 'mé er haill : Er *Beuren*. »
 « Petra é er *Beuren* ? » — « Lak ha droed ar me zroed,
 Hé zorn ar me skoé glei : n' ha pou mui meit sellet. »
 En eutru e aboeis. Ean memb en des laret
 Er péh en des nezé ag er velin guélet...
 Ar en taul de greisté iliz Mangolorian
 Um gavé el gronnet get ur gogusen tan,
 De bep taul marhollen pe oè er hloh é son
 E regè el luhed ken ne oè ur ieinion !!
 Er péh em es lénet en ul livrig bihan,
 A zivout er *Beuren* é foér Mangolorian.
 Em es skriùet amen.— Biskoah ér filajeu
 En dud koh e zou bet é ridek ér foérieu

En amzér ag agent, épad ou iouankiz,
Ne gonz ag er *Beuren*, hemb santein en hiris.

*

Hiniù petra e zou ?... Cheleuet.— *Dan, Dan, Dan I*
E ma er hloh é son get é voéh jaéiussan.
E Hennen ne valloh ket, biskoah ne lar geuiér ;
É voéh e ia sklintin én ér ag en amzér,
É Hag um saù bet en néan, ataù mélodius.
É Ean eùé d'er Huerhéz e lar é *Angelus*.
Dan, Dan, Dan, o Mari goarnet doh pep klenùed
Er ré zou doit amen de huerhein ou lofinéd
Dan, Dan; Dan, o Mari goarnet ,doh pep klenùed !
Dan, Dan, Dan, Mam. Jézuz, o ! pelleit er vosen
Doh el lofinéd indamemli tolpet ar er blasen,
Dan ,Dan, Dan, Mani Jézuz, o I pelleit er vosen !
Dan, Dan, Dan, o Guerhéz, groeit ma kareint ataù,
Pautred riblad er mor en devout ronsed vraù.
Dan, Dan, Dan, o Guerhéz, groeit ma kareint ataù !
Dan, Dan, Dan — Dan, Dan, Dan, groeit ma kerhou en treu,
Ma chomou Mériadeg, Rouafinéz ol er foérieu,
Dan, Dan, Dan, — Dan, Dan, Dan, groeitma kerhou en treu!

Ha zorn ar me skoé glei : n' ha pou mui meit sellet. »
En eutru e aboeis. Ean memb en des laret
Er péh en des nezé ag er velin guélet...
Ar en taul de greisté iliz Mangolorian
Um gavé el gronnet get ur gogusen tan,
De bep taul marhollen pe oè er hloh é son
E reg el luhed ken ne oè ur ieinion !!
Er péh em es lénet en ul livrig bihan,
A zivout er *Beuren* é foér Mangolorian.
Em es skriùet amen.— Biskoah ér filajeu
En dud koh e zou bet é ridek ér foérieu
En amzér ag agent, épad ou iouankiz,
Ne gonz ag er *Beuren*, hemb santein en hiris.

Hiniù petra e zou ?... Cheleuet.— *Dan, Dan, Dan I*
E ma er hloh é son get é voéh jaéiussan.
E Hennen ne valloh ket, biskoah ne lar geuiér ;
Evoéh e ia sklintin én ér ag en amzér,
Hag um saù bet en néan, ataù mélodius.
Ean eùé d'er Huerhéz e lar é *Angelus*.

Dan, Dan, Dan, o Mari goarnet doh pep klenùed
Er ré zou doit amen de huerhein ou loñned
Dan, Dan; Dan, o Mari goarnet 'doh pep klenùed !
Dan, Dan, Dan, Mam. Jézuz, o ! pelleit er vosen
Doh el loñned ind-memb tolpet ar er blasen,
Dan ,Dan, Dan, Mam Jézuz, o I pelleit er vosen !

Dan, Dan, Dan, o Guerhéz, groeit ma kareint ataù,

Pautred riblad er mor en devout ronsed vraù.

Dan, Dan, Dan, o Guerhéz, groeit ma kareint ataù !

Dan, Dan, Dan — *Dan, Dan, Dan*, groeit ma kerhou en treu,

Ma chomou Mériadeg, Rouañnéz ol er foériu,

Dan, Dan, Dan, — *Dan, Dan, Dan*, groeit ma kerhou en treu!

N'é ket hembkin er hloh e bed en é unan,

Rak é plasen er foér ol en ducl kaziman,

A pe soñnou er hloh en tauleu a greisté,

E hrei é kreiz en tolpe er péh e hrant bamdé.

Paud mat ag er hoased, hemb doujans ha henab méh,

E daulou ou zokeu hag um groézou kentéh ;

Ha pautred ha merhed e lar en *Angelus*.

Aveit en nemb ou sel, ou feden zou gredus.

O! na kaeret un dra guélet kement a dud,

A drouzus èl mah oent deit kazi de vout mud,

E lezel ur momand ou marhad a kosté

Eit seùel ou halon trema en Eutru Doué !

Erbat e vou doh klah, erbat hou pou balé

N'en des meit genemb-ni é huélér en treu-sé

— A pen doh én hur mesk, hui *Normand*, hui *Gascon*,

Taulet eùé hou tok, pedet èl ur *Breton* !

*

Aben p'en des er hloh aehiùet é huerzen,

Endro, goah eit biskoah, é saù er viohen.

Er ré zou ér blasen aveit guerhein ou lon

N'arsaùeint ket a spi ol er varhadizion

E basou étaidé, eit charrein on honzeu.

En dra-sé e chervij eit obér marhadeu.

Bastau en des kleuet ur menestin Eutru

E konz en é unan pe sellè é varh ru,

« Chetu ur marh amen e iei d'er gér a *Rouen*,

Ha koustet e goustou, mé-è en devo ean.

En hani zou getou 'des en ér inosant,

M'en atrapou forh és hemb rein kalz a argant. »

Bastau e droa é ben eit konz doh un aral,

Ha just èl é tihousk um lak de vadaillal.

E sigur en tromnein, en Eutru e ziblas

Aveit monet pelloh. Met, kredet mé, é fas

Zou chomet get Bastau é koégnel é lagad.

Hag a pe zeï éndro aveit obér marhad.

Bout um binturehè get huilér chemibal

Bastau en anaùou doh digorded é dal.

En eutru, ker pel-sé, de valé nen da ket

Rak er jau dré un al marsé vehè skrapet

Arlerh ur hardérig en um gav get Bastau

Aveit roltein ur geu. — « Ha, ha ! chetu ur jau, »

Ha n'em es ket. biskoah remerket ér blasen.
 Guélamb ean : Korv erhoalh, liù vraù, met péh ur pen !
 Un hanter minot kerh vehè lojet abarh !
 Get ur pen ker mortal, pétra e dalv er marh ? »
 « Get é ben el man de, Eutru, mil livr é tal. »
 « Mil ? ! met ean e zov enta peheu a uigent real 1
 Ret e vehé bout dal kerklous è ur gohan,
 □Prenein ker kir te jau ;- ...é ben 'des tri rohan »
 « Ma n'er havet ket mat, hui e hei boiajein. »
 « Gorto ha cheleu konz. !... ha nen dé ket pen`vrein ? »
 – « Biskoah n'em es guélet er vehien `en é fri.
 Nag abarh en henteu, na barh er marchausi .
 N'em es kleuet me marli é pasat ur momant.
 Me des ean desaùet : nen dé bet biskoah klan ! »
 « Me hra dis huéh kant livr... Mar hes volanté vat,
 Bout ér méz aben kaer, ha ni e hrei marhad.
 Ne lakein ket ur blank, pas ur santim open
 Rak man dé braù é liù, é ma rè vil é ben ! »
 Met Bastau ne voutj ket, hag hmb reskond nitra
 E ten é ialh burum eit rostein ur bimpa,
 E huélet kement-sé en Normand en araj
 Hag e gomprén erhoalh, aveit obér foéraj,
 E vou ret divoursein muioh eit ne chonjé.
 Ean e ihuella priz ; met Bastau, haval-vé,
 E zou oeit de vont boar. Ur gounar hoah brasoh
 E grap ar en Normand ; hag é rein é valloh
 D'en hani zou ér brid; ean e skoa ar er jau
 D'el lakat de saillal aveit dihouk Bastau
 « Seih kant livr e gri ean ; dihourz ha bout ér méz-!
 Bastau e flour elkent, met ataù en é bés.
 Pen dé ar en hent pras, ar hent Santéz-Anna,
 Bastau e saù é dok, hag é trotal e ia
 Hemb arsaù, ha gredus, un den gant paz benak
 Kement man dé rédro, kement arheine tué d' nitra meélas kement us en Normand e Kant, Hag en dé
 Ar ol manbreu el lon en dehorn e basou ;
 Ag el lost bet er pen nitra ne achapou.
 Arlerh en deulagad, er beg zou degoret,
 Eit turel min d'en dent, eit gout mar dint rèuet.
 — « Sellet mat, mar karet, ne gaveet ér rakér
 Treid pozet ér mod-Sé ! Hag en touleu pantoér,
 Ha plégeu é ziùhar na penaus é mant séh, !
 N'en des 'nehou é bar ér blasen-men abéh ! »
 Er briz e saù ataù, ha Bastau e zichen
 Ne houlén eit é varh meit eih kant pear uigent.
 — « Met ankoéheit em boè, e huchas en Normand,
 A pen dér ar é gein, marsé' ma valigant !
 Krap arnehou eit gout » — « Nag a istampieu !
 Trahoalh en des trotet !... Bout on bet é foériéu
 Kement èl peb unan ; biskoah n'em es kavet
 Tud el en Normanded, ha me jau n'hou pou ket ! »
 Ha Bastau é kounar, hemb cheleu en eutru
 E za lian éndro d'er rank get é varh ru.
 Liañnoh eit Bastau en Normand 'des ridet,
 Ha kent man dé ér rank, Bastau zou arrestet.

En dehorn zou saùet, stokal e hrant get nerh
 Hag a ziar er marh é ma paset er huerh,
 Eih kant livr é ma oeit. Pen dé groeit en afér,
 E tiblasant ou deu, é kuitant er rakér
 Aweit doug ou fazeu, pas aben d'ur goban,
 Met aben d'un davarn ha d'en hani kaeran
 Er villeten diskarg hag en argant cherret
 E lak ar fas Bastau ur vin a eurusted.
 A pe vér é trinkein, er pautr a *Rouen* ne chuéh
 A vélein er marh ru. En é vuhé ahéh
 N'en des ket groeit un taul avel é Mériadeg
 Hag é léh eih kant livr en er guerhou. pemzek !
 Er momand-sé, ken dret, en um gave anont
 Er guellan kavalier zou bet é kamp Chalon :
 Éh oè Iehann ino ! — « Er jau e dal er briz !
 Met, érauk um guitat me rei d'oh un aviz :
 Nen dot ket arnehon... Hañni nen dé 'chomet
 Bet bremen ar é gein ; mé-memb 'm es ket gellet !
 Ha neoah, m'el lar d'oh, eit derhel ar ul lon,
 N'en des na pel na tort èl Iehann er Breton ! »
 E kleu Iehann é konz, na braset ur glahar
 E santas en Normand ! — « O kenaill, laer hemb par,
 E laras de Vastau ! p'hellehen te lahein ! »
 Ha kentéh é droed foet e saùas aveit skoein.
 « Dihoal, emé Iehann, dihoal doh é gounar !
 N'anaùes ket Bastau, hañni a hed en doar
 N'en des gellet biskoah lakat é liùen gein...
 Pe zistag ur paùad, é ma sur a lahein ! ! »
 ... Ha Bastau, hemb bouljal e sellé ken tioél
 Ma lakas en Normand de cher er goal àùél.
 En Normand e zistrimp é touiet er vil-ru,
 Ha Bastau ha Iehann e ia eùé d'eu zu.

*

Mont e hrant é teviz de huél er handerùed
 E zou hoah ér blasen hemb' devout dijabet.
 A pe dostant d'en tolp, ind e gleu boéh Kristol
 É tason ken trouzus, just èl pe vehè fol.
 - É ma *Bijou* ér méz, e tarant ind aben :
 - Damb béan devat Kristol, eit gout mar da de ben
 A zivand doh é jau. - Kristol zou, par ma hel,
 Dirak er marhadour é vélein é ébel.
 - Mar hues én hou kardi ur « voatur a zeu blas,
 - Chetu ur gazeig hag e lonkou digras
 Peder leu en un ér ! A gerh mar bé bouiteit,
 Penn ha huéh leu én ér me gay gassin é hrei-argant !
 - Mar fal d'oh mem *Bijou*, lakeit hoah hantér hant.
 - Dihoal, emé Iehann, hennen zou ur pautr fin !
 - Ho ! lausk ean de vonet, é ma en dalh genein !
 - Me lakei seih kant dek, pas ul liard open...
 - -Hama ! hou volanté. Hei ! *Bijou*... d'en dachen.
 - D'en ihuern, mar kares, e vèkas er Gaskon,
 - Open seih kant dek livr ne lakein ket énonn.

– Aweit sekour Kristol, é tas é pen Iehann
 Ur chonj avizet mat. Ean e huél reih ha splann,
 E faut hemb kin d'en dén lakat Kristol de bleg ;
 Rak hoant en des d'er jau... Get Kristbl beg ha beg,
 En un taul ché Iehann ! Hag é sigur trompein
 Er pautr hont a Vourdel, Iehann e hra er min
 De varhatat *Bijou*. Kentéh, ché er Gaskon
 E huchal ar Gristol : « Hola ! guerhet el lon ! »
 A pen dér d'ivet chistr a zivout er marhad
 Kristol d'é gansorted e gent ur bolad.
 E léh trezein en tolp, ind e ia d'en tostan
 Hag um stal doh un daul étal pen ur goban.
 D'ino é tas eùé, ur momandig goudé,
 En dud a Gerpined. Prestik arlerh kreisté
 Ou devoè groeit foéraj. Brau a jau, met er bigr
 A boudé deu viz-sou eh oè deit de vont tigr !
 Ne vern men é veze, ér hreu, tal un davarn,
 Nitra ne hellè harz nameit ur ranjen hoarn ;
 Ha ne oè ket a vank, er hriùan tam korden
 A pe hrè un taul dant vezè trohet aben.
 Argant mat ou des bet, met' dé ket oeit é briz.
 Oè ket a gas d'er gér : guerhein e oè rekis.
 Pe vehè oeit én dro, noézeteit vehent bet :
 Raksé cherret ou des er péh ou des kavet.

MAL É KÉRAT

Er mor, èl ma houiet, ne gouska ket biskoah.
 Pe faut dehon seùel, just avel souben léah
 Everùein 'ar en tan, en um foèu en un taul,
 Hag um lak de ridek a her, dré er genaul,
 Aweit monet d'un strèu ar ol é gomenand.
 A p'en des groeit é dro, pe arriù er juzan,
 De vordenneu en aud é larou kenavo,
 Hag er stér, pe zichen, e choman dizolo.
 Elsé dré en henteu, épad ol er mitin,
 E voutj tud ha loñned eit donet de gargein
 Plasen borh Mériadeg. — D'anderù kent pedér ér,
 E chonjér ag um den aweit mollet d'er gér ;

Hag a pe gomansou er foér de zifloskein,
 ta hoah d'en henteu a hep tu um Émesk er ré e chom, a
 vochad de vochad, Ne gleuér meit ur gonz :
 « Mal e vou d'emb kérat. »
 korv berrik amzér, pe dremen en deùeh,
 En dachen lan a dud e zeï béan de vont nueh
 Hag a pe sant en noz, ne vou mui é trouzal
 Nameit en iverion : ...ag un davarn d'en al
 Hag a pe gomanso er foér de zifloskein,
 E ta hoah d'en henteu a bep tu um lañnein.
 Emesk er re e chom, a vochad de vochad,

Ne gleuér meit ur gonz : « Mal e vou d'emb k'érat. »
 E korv berrik amzer, pe deremn en deùeh,
 En dachen lan a dud e zeï béan da vout nueh
 Hga a pe sant en noz, ne vou mui é trouzal
 Nemeit en overion : ... ag un davarn d'en al
 Eh ant a venadenneu ; ne guitant Meriadeg
 Keit eit ne veint lañnet a chistr betag er beg.
 Met na peh kem e vé 'tré er foéraerion
 En des groeit ur chans vat ha guehet mat ou lon,
 Hag er ré ne hellant doh ou jau dijabein !
 Kontantet e vé lod ! – O fas en des ur min
 Hag e zisko ker reih er jod ag ou halon•
 Ou jau zo én ou sah, klomet mat arnehon !
 A gement n'ou des ket gelllet um zisafar
 E hra koh vin d'en ol eit diskoein ou glahar,
 Hag e lak ou ronsed de zoug pouiz ou holér.
 Mar oé eité érauk ur garanté tinér,
 En treu e zou chanjet ! El pe vehent kablus,
 E hrei dehé k'énein just èl get en derhian.
 Ar ou hein é krapér ; nezé é koéh lian,
 A glei hag a zeheu, arnehé tauleu foet.
 Kerkloüs èl en àùél guélet int é monet,
 Ne douchant ket en doar ! P'ou dehé diùaskel
 Ne rideent béannoh ! – En ou rauk, d'er fojel,
 Er ré e ia ar droed, aben a p'ou hleuant,
 E zistrimp hag e déh hemb dale ur momant,
 N'ou des ket groeit ul léu, kent atrap Plunered,
 E mant goleit a chum, o difren e voged.
 Padpemzek dé ahoél, arlerh ou fen-deùeh
 E vint hantér forbeu hag en um gavent goeh.
 Aveit ou fenijenn, pe nen dint ket bet guerhet
 Beta foér sant Padern ar er glâs veint boutet
 Eit er ré zou ér gér, n'é ket rekis laret
 En ankin bras ou des pe retorn er ronsed !

*

A pe gérant, Iehann ha Bastau ha Kristol
 Ha pautred Kerpined e zisko joé d'en ol.
 E monet èl ma hel, get paud a druhégeh,
 Ind e gav Job g'é jan : ind e arrest kentéh
 Hag e houlén geton petra e zou arriù.
 — Er mitin-men, mé Job, me jau um gavè guiù ;
 Kerhet en des digras beta Santéz-Anna,
 Met p'em es arrestet ino eit er bouita,
 Me huélas un huizen é hlubein é vampreu,
 Ha dek minut arlerh é ma koéhet forbeu.
 Damb érauk, 'mé Iehann, ne lar nameit geuiér
 Mé-memb'm es ean guélet é konz doh er sorsér ;
 Hag arlerh 'm es gouiet : épad ol er mitin,
 E jau ne harpe ket, e oè prest de dalpein !
 En dra-sé en diskou aveit derhel é lon
 De vonet hoah goudé de gavouit sorserion !

*

Ha Iehann ha Bastau get er gompagnoneh
E lausk Job get é jau é kreiz en druhégeh.
Ér gér doh ou gortoz é ma bras er soursi ;
Hireih e zou dehè .. Pe za Bastau én ti
Er brid é spign d'é vréh, braset el leuiné !
Ol en dud ar un dro e lar : « Ho ! guerhet é !
— De bé bro é ma oeit ? Ha oeit é d'un ti mat ?
Ché er péh e houlen en hoér, er vam, en tad.
Bastau des reskondet é ma oeit er marh-ru
De voiajein pel bras, oeit é get un eutru.
O eurus Jozéfin, na kousket huek e hrei !
Seùel hrei pe garou, hag el Leah hé gortei !

*

Pe antréas Kristol, é koégnel en uéled
Er boulom get é bimp e hrè kalz a voged.
— Deùeh mat aveidomb, e varbotas Kristol,
Sellet doh me fochad, guélet péh ur pikol !
Met, épad é vuhé, er boulom e larou
N'en des bet én é di ur jau avel Bijou :
Rond vezé get nitra. Estroh aveit ur huéh
E troei Kristol é gein aveid hoarhein é kuéh ! !

*

Kent disoh én ou hér, en deu a Gerpined
E gav en un distro ha Perrin ha Janned,
Klutet étal ur harh aveit gout en doéré.
Liéset ou halon, é hortoz e zosè !
Ou féar é larant 'ta ! 'Dan deu viz, kent en est,
E hrint d'ou zud korol, ha bourus vou er fest !
Jozéfin e vou hoah kaseréz, e larér ;
Ha dont e hrei hemb mank ur seien vraù d'er gér,
Bastau e zou choéjet get er handerù Kristol
Aveit soñnein ér fest, lakat en dud de grol.
Iehann vou ar er chistr ; ha biskoah en ahlué,
Ne droei meit get dobér. Ne vou ket ivet rè.

*

Più é en des saùet istoér Foér Vériadeg ?
Un dén a dro er mor, unau tiù ha pennek.
Mar hues bet plijadur é len é sorbien
Guelarzé ! Eiton ean, mar dé bet deit de ben .
A ziskein d'oh penaus é ma ret um gemér
Eit lardein er ronsed, ou guerhein kir ér foér,
E vou koutant eùé. - Get ronsed Mériadeg
'Ma bet péiet studi en dén tiù ha pennek.

Jan MARY

a Lann-er-Marh

